

a. 9165/M

EMLÉKBESZÉD DEGRÉ LAJOS

A POZSONYI ERZSÉBET-TUDOMÁNYEGYETEMNEK
A HAZÁÉRT HŐSI HALÁLT HALT NY. RK. TANÁRA
FELETT.

IRTA ÉS A POZSONYI ERZSÉBET-TUDOMÁNYEGYETEM
1915. ÉVI NOVEMBER 21-ÉN TARTOTT ÜNNEPÉLYES
KÖZGYÜLÉSÉN FELOLVASTA

DR. FINKÉY FERENCZ
EGYETEMI NY. R. TANÁR.

POZSONY.

EDER ISTVÁN KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL.

1916.

Mélyen tisztelt közönség!

Nehéz időket élünk. A háború vérzivatarra csak nem akar elülni felettünk. Aminek eleinte egy pár hónapra, majd legfeljebb egy évre képzeltük a leghosszabb tartamát, ma — közel másfél év után — még mindig szorongva, teljes bizonytalanságban várjuk a befejeztét. De ezek a nehéz idők egyúttal kétségtelenül nagy idők is. Világraszóló, országokat rendítő események, hatalmas politikai változások, eltolódások napjaiban járunk s talán még ma sem látjuk, legfeljebb „óhajtva sejtjük“, hogy az emberiség sorsának minő megújódását, minő új nagy eszmék diadalát vagy biztosítását vivják ki a véres harci mezőkön és a diplomacia művészetével azok a honfiaink és szövetségeseink, akiket hivatásuk a különböző csataterekre vagy országok sorsának intézésére rendelt.

Ezek a nagy és nehéz idők, ezek az elszomorító, sokszor elkeserítő, de másoldalról lélekemelő és felmagasztaló események nem hagyhatták érintetlenül kulturintézményeinket sem. Ezek is közel másfél év óta, működésükben erősen korlátozva. részben megbénítva, szárnyaszegetten várják a háború végét, tünődve, aggódva, mit hoz rájuk is a jövőendő? Megnövekedve, megerősödve kerülünk-e ki az óriási mérközésből; új, nem is sejtett fejlődés, haladás és virágzás vár-e reánk a háború után, avagy visszaesés, hanyatlás, talán épen elsorvadás lesz osztályrészünk.

Ilyen kettős árnyalatú, a mai válságos napjainkat és a mi érzelmi világunkat kézzelfoghatóan feltüntető fájdalmas

és mégis felemelő nagy esemény hazai kulturánk terén. hogy a pozsonyi Erzsébet-tudományegyetem megnyitásának első évfordulóját, illetőleg egyetemi ünnepnapunk elsejét emlékbeszéddel kell megünnepelnünk. Fialat, alig egy éves egyetemünknek egyik legfiatalabb, kiváló tanárát kívánta tőlünk áldozatul a világháború. Egyetemünkre, a hazai kulturára bizonyára mérhetlen veszteség, hiszen a *Degré Lajos* hosszú tanári és írói működéséhez teljes joggal fűzhattük és fűztük is a legszebb reménységet.

És mégis, bárminő fájdalmas reánk ez a váratlan és érzékeny veszteség, magasabb szempontból felemelő, szinte büszkélkedésünk s mindenesetre méltó ünneplésünk tárgya lehet a mi fiatal kollegánk hősi halála. Egy izig-véríg tudósnek indult fiatal egyetemi tanár, épen mikor elérte vágyainak netovábbját, az egyetemi katedrát, szinte erőszakosan kiszakítja magát a hosszú, nyugodalmas tudományos működést biztosító állásából, írotollát félredobva, karddal kezében siet a harcmezőre, hogy testével, vérével védje a megtámadott haza biztonságát, fennmaradását és jobb jövőjét. A szó szoros értelmében önként feláldozza élete szent eszményeit, fel egész életét, egy hosszú boldog, kellemes életet, a haza üdvéért, az itthon maradt testvérek, barátok boldogságáért és nyugalmaért. Kell-e, lehet-e ennél szebb, magasztosabb példa a haza és az ember-szeretet, a becsület és a bátorság, a lelki nagyság, az önfeláldozás erényeinek, a legfelségesebb erkölcsi kötelességeknél a teljesítésére.

Mai emlékünneptünket azért nem lehet és nem szabad gyászünnepnek tekintenünk. Degré Lajos kollegánk felett, a fiatal tudós, az alig féléves egyetemi tanár túlkorai halála felett hullathatjuk könnyeinket, sirathatjuk és siratjuk is egyetemünknek, a hazai kulturának pótolhatatlan veszteségét, de bánatunkat, gyászunkat elnyomja a bámulat és

a hódolat érzete az ő hazafiúi erényei, az ő nem is sejtett lelki nagysága iránt. Mai ünnepünk, egyetemünk első diszülése egy dicsőítő ünnep a hősi halált halt tudós tiszteletére, aki ércznél maradandóbb emléket állított önmagának, mert betű szerint vette, hogy szép és dicső dolog a hazáért meghalni s a tanárra, a tudósra is áll a jelszó: a haza minden előtt!

A Degré Lajos dicső példája, mint egy a sok közül, megnyugtathat bennünket az imént említett nagy, általános aggodalmainkban, kételyeinkben is. Ily kiváló hősök százainak, ezreinek, a haza- és emberszeretet mártyrjainak vére nem folyhatott ki hiába. A háború befejeztétől nem szabad pessimista lélekkel csak a rosszat, a pusztulást, a visszafejlődést várunk. Ellenkezőleg, hőseink dicső tettein, magasztos példájukon lelkesedve s az emberiség magasabb rendeltetésében bizva, hinnünk és remélnünk kell a jobb jövőben, hazánk s az emberiség kulturájának helyreálltában, sőt megerősödésében, a háború romjainak, nyomorúságainak eltakarítása után egy hatalmas megújulásban, a helyes erkölcsi eszmék feltámadásában és diadalában.

Degré Lajos élettörténete igen rövid és egyszerű, de annál szebb és fényesebb.

1882 február 25-én született Budapesten. Az irodalom, a tudomány iránti hajlamot, de a hősi vonást, a harczy bátorságot is családi örökség gyanánt nyerte. Legifjabb fia volt Degré Alajosnak, a mult század harmadik negyede egyik legkiválóbb és legnépszerűbb szépírójának, aki az 1848/9-iki szabadságharcunkat mint honvédhuszárcapitány küzdötte végig. Édes anyja, Keller Ámália, aki férjének 1896-ban történt halála után a még kiskorú Lajos nevelését vezette, a legodaadóbb gyöngédséggel csüggött leg-

kisebb fián s ápolta benne a nemes becsvágyat és kötelességszeretetet.

Nagyatyja révén, aki még Franciaországban született s mint emigrans-orvos telepedett meg Magyarországon, francia vér is folyt még ereiben. Talán ez fejtí meg túlidealista, tüzes, fellángoló természetét, éles kritikai érzékét és rendithetetlen bátorságát. Fejalkata is első tekintetre elárulta francia eredetét. Mint férfi azonban nem sympathirozott a francziákkal, inkább vonzódott a vasakarató és szorgalmú németekhez. Nagyanyja már magyar nő volt, akinek s első sorban atyjának, a lánglelkű magyar hazafivá lett Degré Alajosnak, a 40-es évek híres juristájának őszinte lelkes magyarsága buzgott benne, ez adta meg későbbi jellemének alapvonásait.

Középiskoláit Budapesten, a piaristák főgymnáziumában, a jogi tanfolyamot a budapesti egyetemen végezte el. A gymnáziumban, bár a jó tanulók közé tartozik, de még nem emelkedik a legkiválóbbak közé, a jogi tudományok azonban csakhamar felkeltik különös vonzalmát, szeretetét s ezek tanulmányozása lassanként szenvedélylyé fejlődik lelkében. Vasakarattal, duzzadó munkakedvvel dől neki a jogi tantárgyak tanulásának, összes alapvizsgáit és két szigorlatát kitüntetéssel teszi le, megnyeri tanárai rokonszenvét és hallgatótársai szeretetét s jogi pályája utolsó évében már mint két egyetemi ifjúsági egylet titkára szerepel s vezetője a jogászfifjúság tudományos részének.

A büntetőjog iránti különös hajlamot és szeretetet Balogh Jenő, akkori budapesti egyetemi tanár, aki az ébredő tehetségeknek, a feltörekvő szorgalmas fiatalembereknek mindig igazi mentora, támogatója volt, ébreszti fel benne s ő ad irányt Degré Lajos gyorsan megizmosodott tudományos hajlamainak és jövendő életpályájának. Balogh Jenő ismertette meg velem is Degrét s hívta fel reá

figyelmemet egy ifjúsági tudományos előadás alkalmával, melyen épen Degré elnökölt. Ez az első találkozásunk és rövid beszélgetésünk rögtön a büntetőjogi tudományért lángoló lelkesedéssel telt ifjú benyomását tette rám, aki rövidesen tudományunk elsőrendű munkásává fogja kinőni magát. A mester szeretetteljes vezetése s a vendég jóakarató sejtelme ime csakugyan igaznak bizonyult.

Az egyetemi tanulmányok, majd az önkéntesi éve (Bregenzben, a tiroli vadászezredben) elvégeztével s a jogtudori diploma megszerzése után (1904 szeptember 24-én lett felavatva) az egyetemen nyert ösztönzés és irányítás hatása alatt teljes határozottsággal a büntetőjogi ismeretei gyarapításának és a büntetőjogi tudományok művelésének szenteli magát. Első nyilvánosan megjelent czikke — mily sajátos játéka a sorsnak — szintén velem hozza össze. 1904-ben megjelent két munkámról (A börtönügy jelen állapota, Büntetési rendszerünk reformja) ir ismertetést és bírálatot a Németh Péter által szerkesztett Büntetőjog Tárában (1904 október 27.sz.) A könyvismertetés és bírálat később is kedvencz foglalkozása és erős oldala lett.

Joggyakorlati évei alatt (a budapesti I.—III. kerületi, majd a büntető járásbiróságnál joggyakornok, Szepesófalván járásbirósági jegyző) állandóan foglalkozik a tervvel, hogy büntetőjogi ismeretei gyarapítása, a mélyebb tudományos munkálkodás módszerének elsajátítása és egy nagyobb tudományos munka kidolgozása végett külföldre megy. Szép tervét 1908 őszén sikerül megvalósítania, amikor egy évi szabadságidőt kért és nyert az igazságügy-miniszteriumtól, amelyet felhasználandó, Berlinbe siet a *Liszt* Ferencz, ottani nagyhirű büntetőjogtanár, e nemben méltán legelsőnek tekintett büntetőjogi semináriumába. Jellemző a Degré erős egyéniségére, hogy külföldi tanulmányaira nem kért stipendiumot, sőt ez évre lemondott

hivatali illetményeiről is, nehogy az egy évi szabadságidő megadásának akadálya legyen.

A berlini esztendő döntötte el élete sorsát. Itt, a tudomány igazi műhelyében, a több mint húszezer kötetre menő gazdag szakkönyvtárban kedve szerint nekidőlhetett a büntetőjogi tudomány forrásainak, a valóban óriási arányú szakirodalom tanulmányozásának. Itt kellett választania és döntenie afelett is, melyik útra térjen a büntetőjog tudományos művelésében, maradjon-e az ügynevezett classicus iránynál, illetőleg a büntetőjogi dogmatika művelésére vállalkozzék-e, avagy a büntetőjog mellék-tudományainak, az ügynevezett kriminológiai tudományoknak, esetleg a Liszt Ferencz által is legnagyobb előszeretettel és legragyogóbban művelt és terjesztett kriminálpolitikának szentelje-e erejét és tehetségét.

S Degré Lajos bátran ellenállott a kétségtelenül vonzóbb és népszerűbb problémákkal csábító s talán könnyebb sikerekkel biztató kriminológiának és kriminálpolitikának. A büntetőjogi dogmatika művelésére, a classicus büntetőjogi iskola régibb és újabb mestereinek nyomdokain haladásra tökélt el magát. Talán három évi bírói előkészítő gyakorlata befolyásolta erre, vagy testvérbátyja, Miklós példája, aki előkelő s nagy elfoglaltsággal járó bírói állásában is módját tudta ejteni annak, hogy büntetőjogi dogmatikus irodalmunkat a legnagyobb odaadással és fényes eredménnyel művelje. Vagy még az első mesterétől, Balogh Jenőtől nyert inspiratio vezette elhatározásában. Bármi volt az indító ok. Degré Lajos már Berlinben a büntetőjogi dogmatika tudományos művelőjévé szegődött s már itt elkészítette legnagyobb részben első és legterjedelmesebb művét: A jogos védelemről, mely azután irányt szabott további működésére s amelyhez nem is lett hűtelen mind halálaig.

Berlinből visszajövet (1909 őszén) a bírósághoz ment. Kecskemétre neveztetett ki jegyzőnek, innen azonban 1911 nyarán berendeltetett a kir. Kuriához tanácsjegyzőnek. Ez a berendelés, ami különben is rendszerint kiüntetés számba megy a törekvő és kiválóbb tehetségű fiatalemberekre, újból kitűnő tért és alkalmat adott Degrének büntetőjogi ismeretei öregbitésére. A Kuria gazdag szakkönyvtárában újból módja lett az irodalom termékeiben elmélyedésre, a kuriai bírákkal való mindennapos érintkezés, az ország legfőbb birói testületében, a legkiválóbb gyakorlati szakemberek tanácskozásainak hallgatása, feljegyzése, formába öntése — ami épen hivatali kötelessége lett — a legpompásabb iskola volt részére a büntetőjogi dogmatika tételeinek gyakorlati alkalmazásukban tanulmányozására.

Kuriai tanácsjegyzőségét két kiváló gyakorlati büntetőjogásunknak köszönhette. Egyrészt *Stipl* Károly, jelenlegi koronaügyési helyettesnek, aki Degré kecskeméti jegyzősködése idején az ottani törvényszék elnöke volt s aki rögtön felismerte Degré olthatatlan szerelmét a büntetőjog iránt és igyekezett azt benne erősíteni és érvényrejuttatni, másrészt *Vargha* Ferencz, kuriai tanácselnöknek, aki birói vizsgáján censora lévén, ettől kezdve állandó jóakarója maradt Degrének s ő ajánlta a Kuria elnökének, hogy a Degré tanácsjegyzővé berendelése iránt tegyen javaslatot. Két évi tanácsjegyzői működése alatt a legelső gyakorlati kriminalistáink közül *Vargha* Ferenczen és *Stipl* Károlyon, mint *Mentorain* s *Vavrik* Bélán, a Kuria köztisztelt másodelnökén, a büntetőjogi osztály bámulatos erélyű vezetőjén kívül különösebben *Zsitvay* Leó, akinek tanácsában működött, a puritán birói jellem megtestesítője, *Baumgarten* Izidor, a rendkívüli mély tudású kiváló tanácselnök, *Szűts* Miklós és *Vaikó* Pál kuriai bírák és

Pongrác Jenő koronaügyész, gyakorlati büntetőjogászaink e kitünőségei, voltak reá — elejtett megjegyzései szerint — legnagyobb befolyással. Ennyi kiválóság, a büntetőjogi tudomány és a birói gyakorlat ennyi mesterének lábai előtt csak érthető, ha *Degré Lajos* rajongó művelője lett tudományának s megfeszített erővel dolgozta bele magát a büntetőjog elméletébe és gyakorlatába.

A büntetőjog gyakorlati alkalmazásában különben önálló szerepkört is nyert 1913 júniusban, amikor újpesti aljárásbiróvá neveztetett ki. Hét hónapig működött itt, a mely egész idő alatt büntető ügyeket tárgyalt. E rövid birói működése alatt is bámulatos munkakedvvel és munkabírással szolgálta a büntetőjogot és szolgáltatta a büntető igazságot. Mint duzzadó erejű fiatal ember, aki először kapja kezébe a birói hatalmat, 20—30 ügyet letárgyal naponta, késő délutánig, néha estig tartja a tárgyalásokat, utánna még rengeteg írásbeli munkáját végzi. Birói működését a legodaadóbb lelkiismeretesség és a komoly, szigorú ítélkezés jellemzi. Nem bizott az enyhe büntetések javító hatásában, ezért rendszerint súlyos büntetési tételeket szabott ki, már t. i. a bíránk többsége által alkalmazott, rendszerint túlenyhe tételekhez képest. A fiatal embert általában jellemző subjectivista felfogás, az ő sajátos túlidealista világnézete, szigorú erkölcsi érzéke érthetővé teszi birói szigorát is, ami azonban természetesen felszisszenést keltett különösen az ügyvédi körökben.

Ennyi előkészület, a büntetőjogi irodalommal és az élő büntetőjoggal való állandó beható foglalkozás, különösen pedig említett első nagy művének, mely 1910-ben jelent meg, a szakkörökben rendkívüli elismeréssel fogadtatása, majd két másik művének 1911-ben és 1912-ben hasonló szép sikere, eléggé megmagyarázzák, hogy élete igazi céljává mégis csak a tanári pályát tűzte ki.

E célból folyamodott a budapesti tudományegyetem jog- és államtudományi karához a büntetőjogból leendő egyetemi magántanári habilitációért, amit 1914 elején sikerült is megnyernie. *Angyal* Pál barátomtól, egyik bírálójától tudom, aki *Degré*nek mindhalálig hű segítőtje, támogatója volt s nemcsak mint barátja, de mint tehetségének, munkaerejének őszinte tisztelője igyekezett őt megfelelő érvényesülési helyhez juttatni, hogy a budapesti jogi Kar a legteljesebb elismeréssel adta meg *Degré* Lajosnak a habilitációt, annál inkább mert szóbeli colloquiuma is ritka szépen sikerült.

1912-ben alkalma nyílt volna igazi életcéljának, a jogtanári állásnak elérésére is.

A pécsi jogakadémián megüritült az *Angyal* Pál tanszéke s *Degré*, *Angyal* Pál által is biztatva és támogatva, nagy örömmel és jó reménységgel pályázott ez állásra. Sajnos, ezúttal nem sikerült célzt érnie, ami — testvérbátyja közlése szerint — életének legkeservesebb csalódása lett. Annál gazdagabb kárpótlást nyújtott neki az 1914. év, midőn a két új egyetem megnyitásának előkészületei alkalmával a vallás és közoktatásügyi miniszter által összehívott szakbizottság az egyik új egyetemen a büntetőjog és eljárás tanszékére őt ajánlotta s a miniszter is ez ajánlatot magáévá téve, Ő Felsége ez évi augusztus 31-én őt a pozsonyi egyetem büntetőjogi és büntető eljárási tanszékére nyilvános rendkívüli tanárrá kinevezte.

Magam is élő bizonyosság vagyok rá, mert *Angyal* Pál kollegámmal és kedves barátommal együtt mi voltunk legbuzgóbb szószólói kineveztetésének s mi adtuk neki tudtára első gyanánt az örömhirt, hogy minő boldogság töltötte el szívét az új fényes állás elnyerésének gondolatára. Elérte élete célját, egyetemi tanár lett, előadója, hivatás-szerű munkása azoknak a tudományoknak, amelyekre

készült. Igazán, ritka szerencse mosolyogott felé. Fiatalon, alig 32 éves fővel, nem jogakadémiára, de egyenesen egyetemi katedrára kerülni, hirdethetni legjobb tudása, tehetsége szerint a szivéből szeretett tudományt, nevelni új nemzedékeket, maga köré iskolát, követőket vonzani, őket szellemileg vezetni.

És Degré Lajos megérdemelte ezt a ritka szerencsét. Többi kollegáim, akik a mult iskolai év első felében vele együtt kezdték meg egyetemünk első évét, egytől-egyig bizonyítják, hogy valóban szent lelkesedéssel lépett a tanári pályára, mint a tudományért élő-haló, buzgó, lelkiismeretes tanár mutatta be magát az alatt a rövid hat hónap alatt, mig sorsa engedte. A háborús idő, ami a mult iskolai évünket eléggé kietlenné tette, őt főleg amiatt bántotta, hogy nem volt elég hallgatója, megesett, hogy egyszer-másszor előadást sem lehetett tartania hallgatók hijján, ami arra a kifakadásra is készítette, visszamegyek a bírósághoz, ahol van munka, ahol ma is lehet, sőt ma épen megfeszített erővel kell dolgozni.

Ki hitte volna, hogy az ily nagy lelkesedéssel megkezdett egyetemi tanársága alig egy félévre fog terjedni, ki hitte volna, hogy beköszönője után alig egy évre emlékbeszédet tartunk felette. Bizony legkevéssbé én magam, akire e szomorú kötelesség hárult, én sem képzeltem ily eshetőséget, mikor kineveztetéséhez, mint őszinte barátja és jóakarója szerencsét kívántam, hogy egy év mulva nekem kell őt elparentálnom és az ő egyéniségét és irodalmi érdemeit emlékbeszédben méltatnom.

De hát a sors könyvében mindez így volt megírva. Degré Lajos bejutott az ígéret földére, megnyilt előtte a legszebb pálya tudományszomjának kielégítésére, de aztán a nagy, rendkívüli világesemény megnyitotta előtte hamarosan a másik, az igazi ígéret földét is. Az egyetemünk

megnyilta előtt egy hónappal kitört világháború, melynek arányairól, terjedelméről előre halvány sejtelmünk sem volt, egymás után sodorta a harcok fergetegébe az ifjabb és ifjabb generációkat. Felhangzott az ősi riadó: a haza veszélyben van, a koronás király, hőn szeretett és tisztelt agg uralkodónk hívó szavára igazi szent lelkesedéssel, nem is remélt gyorsasággal, szinte vetélkedve tódultak a zászlók alá az újabb és újabb korosztályok, fiatalok és idősebbek egyaránt, harci lánggal égve, a haza becsületének, szabadságának, lételének megmentésére.

Egészen érthető és természetes, ha ez az izzó lelkesedés, mely Magyarország egész fiatalságát, a jövő legszebb reményeit magával ragadta, megérintette és megihlette a mi ifjú kollegánkat, Degré Lajost is. Bárminő szép, magasztos a tudós hivatása, a tudományos igazságok hirdetése, a csendes, zajtalan irodalmi működés, bárminő eszményi cél, az emberiség javát, előhaladását munkálja a tudós a maga szerény dolgozószobájában, ha a haza veszélyben van, ha szükség van a nemzet teljes erő kifejtésére, az ijesztő túlerővel támadó ellenség visszaverésére, akkor a tudósnak, a tanárnak is — ha fizikai ereje van hozzá — a csatatéren, a harczmezőkön a helye. A hazafiasságot lekicsinylő nemzetköziségnek, a nemzet fogalmát, a nemzeti érzést gunyoló világpolgárságnak épen a jelen világháború mutatta meg kézzelfoghatóan az időelőttiséget. A haza, a nemzet eszméi és intézményei ma is oly szentek és felségesek, melyekért méltó és dicső dolog meghalni és tényleg százezrek, milliók ontják értök véréket.

Degré Lajos, az erős fizikumú és vasakarató fiatal ember így érezte s lelke teljes meggyőződésével így vallotta mindezeket. Nem tudott szabadulni a gondolattól, hogy neki, a volt tartalékos zászlósnak, első és nagyobb hazafiúi kötelessége a hazánkra zúdult rettentő háborúban

tettleg résztvenni a haza védelmében, mint itthon kényelmesen s hozzá a legszűkebbre vont keretben, 1—2 hallgató előtt folytatni a csendes kulturmunkát s majd csak a báború után fogni neki a nagyobb, intensivebb alkotásoknak, a remélt nagyobb arányú tanári és szakirodalmi működésnek.

És mozgatta, izgatta lelkét még egy másik nagy érzelem, a családi traditio gondolata, s az atyjától örökölt harczy kedv és bátorság szent érzelme is. Barátai előtt, amint Degré Miklós tisztelt barátom szives közléséből tudom, így nyilatkozott: „48-ban három Degré volt Magyarországon s mindahárom a harczytéren küzdött a magyar haza függetlenségeért. Ma is hárman vagyunk, úgyde egyik bátyám, Miklós, idősebb és családos ember, nem mehet, másik fivérem, Endre, beteges, szintén nem a harczytérre való. Az pedig csak nem lehet, hogy egyikünk se teljesitse ma a haza iránti legszentebb kötelességét. Nekem mennem kell, mi se tarthat vissza, én megyek.“

Úgy is lett. Még egyetemi tanárrá kineveztetése előtt, mint pestvidéki törvényszéki bíró jelentkezett elnökénél, hogy ő önként be akar vonulni katonai szolgálatra. A törvényszéki elnöknek azonban ekkor még sikerült őt meggyőzni, hogy a bíróságoknál is nélkülözhetetlen és fontos hazafias munkát végez, ha itthon marad. Így sikerült lebeszélni szándékáról. Egyetemi tanárrá kineveztetése után újból ösztönzi őt a harczyba menetel gondolata. Folyamodik a vallás- és közoktatásügyi Miniszterhez, kérve a bevonulás megengedését. A miniszter azonban, hivatkozva a kulturális munka folyamatosságának nagy érdekére s az egyetemi tanári kar felterjesztésére, mely az egyetemi oktatás menetére nélkülözhetetlennek minősítette őt is, megtagadta a kérelem teljesítését.

De Degrét a kétszeri visszautasítás sem téríti el feltett szándékától. Mikor a mult évi decemberben, a népfelkelők

újrászervezése alkalmával, őt is alkalmasnak minősítik a hadi szolgálatra, az egyetemi rector minden kérése daczára, önként, hivatalos engedély nélkül jelentkezik a katonai parancsnokságnál és be is vonul kijelölt csapatához. 1915 januárban rögtön népfelkelőhadnagygyá nevezik ki a pozsonyi 13. számú honvédszervezethez. Mint a bevonult többi fiatal egyetemi tanárokat, az újonczok kiképzésével bízzák meg. Degré lelkét ez a fontos katonai, de mégis nyugodalmas szerep nem elégíti ki. Folyamodik a felsőbb katonai parancsnoksághoz, küldjék ki őt a harctérre. A katonai parancsnokság természetesen örömmel veszi a bátor jelentkezést és teljesíti. Annál inkább, mert Magyarország északi kapuit, a Kárpátok szent bérceit akkor fenyegette legveszedelmesebben az orosz túlerő. A körülzárt Przemysl felmentésére is akkor kellett minden telhetőt megtenni.

Degré Lajos vágya tehát végre teljesült. Február 20-án siethetett a vitéz magyar és osztrák honvédek, népfelkelők s a hűséges és hatalmas német szövetséges harcosaink segítségére. És küzdhetett velük a magyar haza szabadságáért és fennmaradásáért. Kivette részét a dicső nagy küzdelemből. De aztán — rohamosan be is telt végzete. A legelső nagyobb csatában, fennt az uzsoki szoroson túl, melynek dicsőséges visszavételét még megérhette, *Dvernik* mellett az ellenséges golyózáporban ő is ott esett el a harc mezéjén.

A márczius 7-ére viradó éjjel zászlóalja parancsot kapott a San folyón átkelésre. Az átkelés meg is történt. Hidat verni azonban nem lehetett, tehát átgázoltak a folyón. Az ő százada rögtön elfoglalt egy magaslati állást és elkezdett tüzelni. Ő maga ellenőrizte a legénységet, jól célznak-e, eközben érte egy orosz gépfegyver golyója, mely kioltotta nemes életét. Holttestét a dverniki katolikus

templom sirkertjében temették el, közvetlenül a templom mellett.*

Sorsa beteljesedett. Harczy vágyát kielégíthette, hallhatta az ágyúk bömbölését, a gépfegyverek ropogását, de hamar, hihetetlen hamar el is érte végzetét.

Petőfi lelke lobogott benne s a Petőfi sorsa lett neki is osztályrésze. Ott, a harcz mezején folyt ki az ifjúi vér szivéből, s holttestén át fújó paripák száguldottak a kivivott diadalra.

A sors, a Gondviselés megadta neki a nagy elégtételt, a legszebb harczy jutalmat, a diadalt, a győzelmet. A rémségesen túlerős orosz hadsereg vissza lett verve. sőt hála a zseniális vezetésnek, lassanként teljesen összetörve szorítottuk ki a haza szent földéről az ellenséget. Degré Lajos hősi halála tehát nem volt hiábavaló. Az ő drága ifjú élete is hozzájárult a haza megmentéséhez, az óriási veszedelem elhárításához. Nemzeti hőseink, megmentőink sorában az ő neve is aranybetűkkel bevésve fog ragyogni a magyar nemzet történetében s örökké élni mindnyájunk szívében, lelkében. Ő is oda emelkedett a nagyok, a dicsők Pantheonjába, akiknek nevében méltó önérzettel mondta még életében a költő:

Hol sirjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.

*

Degré Lajos élettörténetéről, mint mindnyájunkat, a nagy közönséget is érdeklőt, ennyit tudtam összeszedgetni.

---

* Miután emlékbeszédem kinyomatása ily későre maradt, megemlíthetem, hogy Degré Lajos holttestét családja a következő tavasszal hazahozatta s 1916 május 14-én temettetett el véglegesen a budapesti kerepesi-úti temetőben.

Emlékbeszédem tulajdonképeni főtárgyát azonban egy további kérdés képezi, ami különösen minket, tanár és író társait érdekeli s a hazai kultúra történetére az ő rövid és dicsőségesen megfutott élettörténeténél mindenestre jelentősebb: hogy az objectiv, hideg bíráló szemével nézve, hagyott-e maga után fiatal kollegánk, mint a büntetőjogi tudomány hivatásos munkása, maradandó alkotásokat, megörökítette-e nevét a magyar büntetőjogi tudomány történetében?

Tanári működése oly rövid volt, egyetlen, a háború által amúgy is megrövidített semesterre terjedt, hogy e téren önként érthetőleg nem hagyhatott maga után maradandó nyomokat, nem alapíthatott iskolát, nem vezethette az ifjabb nemzedékeket a tudomány berkeibe, azonban mint író, még egyetemi tanársága előtt annyit dolgozott — hiszen ezzel nyerte el az egyetemi katedrát — hogy a kérdést bátran felvethetjük, mennyi és mily értékű az ő irodalmi hagyatéka, valódi önálló írói egyéniség volt-e, előrevitte-e szaktudományát?

Ez az, amivel emlékbeszédemben behatóbban kívánok foglalkozni, mert hogy a feltett kérdésre rögtön előlegezzem a feleletet, igenis, Degré Lajos méltó nevet vivott ki magának e téren is s irodalmi hagyatékával nemcsak lehet, de szakembernek éppen örömmel és nagy haszonnal kell foglalkoznia.

Nem mint tanszéki utóda, nem az utódtól kegyeletos kötelességül várt és tekintett loyális elismerés és dicséret gyanánt — hiszen talán magam is az öndicsékvés vádjá nélkül említhetem meg, hogy az én idejövetelem is csak a háború által előidézett rendkívüli és különleges alakulata a tanügyi dolgok rendjének — hanem mint a büntető jogtudomány régibb és higgadtan ítélő munkása mondom és állapíthatom meg, hogy Degré Lajos irodalmi hagyatéka

rendkívül gazdag és becses s amily érzékeny, eléggé nem fájlalható veszteség az ő túlkorai kidőlte a hazai büntetőjogi tudomány jövő fejlődése szempontjából, másfelől a rövid élete alatt alkotott művei — ha már bele kell törődnünk abba, hogy csak irodalmi hagyatékáról beszélhesünk — igen szép és tisztos helyet biztosítanak neki hazai büntetőjogi tudományos irodalmunkban. Mint a büntetőjogi dogmatika kiváló művelőjét fogja őt a késői irónemzedék is emlegetni, mi pedig, akik tanui lehetünk írói egyénisége kialakulásának és megerősödésének s ismerjük pályatársait, a vele egy téren működő fiatalabb büntetőjogászai gárdát is, teljes pártatlansággal állapíthatjuk meg, anélkül, hogy a többi jeles fiatal büntetőjogi írónk érdeméből bármit is le akarnánk vonni, hogy kortársai között ő volt a legelső, a legerőteljesebb és a legmunkásabb egyéniség, akinek bámulatos szorgalmát, rendkívül éles ítélőképességét, helyes elméleti és gyakorlati érzékét minden műve a legkézzelfoghatóbban bizonyítja.

Irodalmi hagyatéka, vagyis nyomtatásban megjelent munkái és dolgozatai két csoportba oszthatók. Az elsőt alkotják önállóan megjelent dogmatikus művei, u. m.:

1. A jogos védelem az anyagi büntetőjogban, Vác, 1910;
2. Adalék a bűnösség-fogalom tanához. Vác, 1911;
3. Adalékok a folytatólagos bűncselekmény tanához. Budapest 1912;
4. A jogtalanság tartalmi dualismusának tanához. Pécs, 1915;
5. A közveszélyes munkakerülőkről szóló 1913. évi XXI. t.-cz. magyarázata. Pécs, 1914.

Idesorozhatók még a Wlassits Gyula és Balogh Jenő tiszteletére kiadott alkalmi kötetekben megjelent két tanulmánya, előbbiben: „Az értékitéletekre vonatkozó ismeret mint bűnösségi előfeltétel és a legújabb codificatorius

alkotások“ (77—102. l.); az utóbbiban: „A praeter intentionem minősítő körülmények kérdéséhez“ (52—73) címmel, valamint a Btk. általános részéről 1913-ban készített Tervezeteknek a jogtalanságra vonatkozó részeit bíráló előadása a Nemzetközi büntetőjogi Egyesület magyar csoportjában. (49—66. l.)

Másik csoportot képezik a Büntetőjog Tárában és a Bűnügyi Szemlében megjelent nagyszámú kisebb dolgozatai, cikkei, legnagyobb részben könyvbírálatok és ítéletkritikák, melyekkel a legújabb büntetőjogi irodalom és a joggyakorlat ismertetéséhez és méltatásához szolgáltatott nagybecsű adatokat.

Degré Lajos írói egyéniségének megállapításához és megrajzolásához műveinek mindakét csoportja egyenlően fontos.

Nagyobb művei mint az anyagi büntetőjogi tudomány alapos ismerőjét és tényleg sokra hivatott munkását állítják eléünk, egy igazán jogtudósnak készült, óriási munkabírással rendelkező író, aki tudományának legmélyebb, alapvető problémáit keresgeti elő s azokat igyekszik legjobb tehetsége szerint feldolgozni. Ezek a művei azok, amelyekből írói tehetségének fejlődését, fokozatos erősödését és teljes kiforrását szemlélhetjük. Kisebb dolgozatai, cikkei mint a szakirodalom és a gyakorlati jogélet terén folyton kutató, tanulmányozó, kritizáló, hangyaszorgalmú munkást, a szaktudománya és az általa művelt jogi szakma elővitelét szünet nélkül építgető, fáradhatlan napszámost, a büntetőjognak quasi zsurnalisztáját állítják szemünk elé.

Négy tudományos értékű nagyobb műve (A jogos védelemről, a bűnösség fogalmáról, a folytatólagos bűncselekményről és a jogtalanság fogalmáról), habár különböző kérdéseket látszanak felölelni, voltaképen szervesen kapcsolódnak egybe. (Sajátos játéka a sorsnak, hogy mind a négy

műve oly kérdéseket tárgyal, melyekkel előbb én is különböző dolgozataimban behatóan foglalkoztam s így mindenik művében tüzetesen polemizál az én felfogásommal, sokban azonban találkozik az én nézeteimmel.) Mint a dogmatikus irányhoz csatlakozó, a tételes büntetőjog rendszerének tudományos kiépítésére törekvő ifjú írónak lelkét először a jogos védelem érdekfeszítő problémája ragadja meg. Ambíciója volt, hogy egy nagyszabású, mélyreható tanulmányt dolgozzon ki ezen, a magyar szakirodalomban fontosságához mérten eléggé ki nem fejtett s a gyakorlati büntetőjogászokat is mindennap foglalkoztató problémáról. Voltaképen azonban ez a legelső és legnagyobb terjedelmű (591 oldal) műve nem magának a jogos védelemnek, mint a cselekmény jogtalanságát, illetőleg a Büntetőtörvénykönyv értelmében a beszámítást kizáró oknak egyszerű dogmatikai tárgyalására irányul, hanem egészben véve a büntetőjog legelső alapvető kérdésének, a büntetendő cselekmény és a jogtalanság fogalmainak, a köztük levő viszonynak tisztázását kívánja előrevinni.

Második kisebb terjedelmű műve, a bűnösség fogalmának szabatos meghatározásával és elhatárolásával szintén ezt a problémát, a bűncselekmény alanyi oldalának a megértését és helyes magyarázatát igyekszik előmozdítani. Harmadik, az elsővel csaknem hasonló nagyterjedelmű munkája, a folytatólagos bűncselekményről, látszólag a bűnhalmazat tanának egyik ma is legvitásabb kérdését, a jogi egység problémáját öleli fel, azonban ebben is legnagyobb előszeretettel a bűncselekmény lényegének, a cselekményegység és a cselekménytöbbség elhatárolásának és körvonalozásának kérdéseinél időzik. Utolsó, már mint pozsonyi tanár által készített, de csak halála után megjelent s kis terjedelme dacára egyik legértékesebb tudományos dolgozata: A jogtalanság tartalmi dualismusáról,

egyenesen visszatér első művének főkérdéséhez s a jogtalanság és a bűncselekmény viszonyát veszi éles bonczkés alá.

A büntetőjogi dogmatika legelső és mindenesetre legmélyebb, vagyis legnehezebb kérdése, a büntetendő cselekmény fogalmának jogászi felépítése tehát az, ami körül Degré összes nagyobb művei forognak. Ennek a látszólag túlságosan elméleti, vagyis bölcsészeti, illetőleg általános jogtudományi, azonban gyakorlatilag a büntető törvényhozás és a joggyakorlat szempontjából is egyik legnagyobb horderejű kérdésnek szentelte ő egész tudományos tevékenységét, mint nagy mestere, *Binding*, a nemrég nyugalomba vonult lipcei egyetemi tanár, a német dogmatikus büntetőjogi irodalom elismert vezére, hogy ne mondjam fejedelme. S ha Degré Lajos nevét és működését nem mérhetjük is össze a német irodalom büszkeségének, a norm-elmélet hatalmas alapítójának és kifejtőjének nevével és 42 éves irodalmi fényes pályafutásával, de kérkedés nélkül örömmel mondhatjuk el, hogy a mi fiatal Degré Lajosunk is ennek a nagy problémának kiépítéséhez maradandó pillérekkel járult s művei hazai szakirodalmunkban sokáig igen becses útbaigazítók és nagy haszonnal forgatható olvasmányok lesznek a jogtalanság és a bűncselekmény fogalmainak buvárlói előtt.

Degré Lajos első nagy művének, a jogos védelemről irt kiváló monografiájának értékelése végett mindenekelőtt arra kell rámutatnom, hogy a jogtalanság fogalma és köre, ami a jogos védelem praemissáját képezi, a külföldi irodalomban, különösen a reánk természetesen legnagyobb hatású német szakirodalomban egyike a ma is legélénkebben vitatott és legjobban összebonyolított kérdéseknek. Az elméletek egész legiója áll szemben és folyton szaporodik e kérdés körül. *Binding* említett normelmélete mellett,

ami közel negyven év óta (1877-től) még mindig ütközője az irodalmi iskoláknak, részint az ő követői és elméletének továbbfejtői, részint elvi ellenfelei a hatalmas monografiák egész sorozatát dolgozták ki e kérdésről. Binding eredeti elméletét, mely a normáthágásban, a közjogi parancsok és tilalmak megszegésében, illetőleg nem teljesítésében, tehát az engedetlenségben és a kötelességsértésben látja a jogtalanság lényegét, különösen *Bierling*, *Hold von Ferneck*, és *M. E. Mayer* fejtik tovább, míg velük szemben *Merkel* és *Liszt* a jogtalanságot mint anti-szociális magaviseletet tekintik s megteremtik az érdek-elméletet és a célbüntetés fogalmát, *Stammler* és *Dohna gróf* pedig a helytelenségben, a helyes jog fogalmával és céljával ellenkezésben látják a jogtalanság lényegét.

A dogmatikus irodalomban még mindig maga Binding áll előtérben, az ő elmélete mondható uralkodónak, az írók legnagyobb része neki hódol be. Egészen érthető tehát, ha a dogmatikusnak készülő Degré Lajos sem tudta kivonni magát az ő varázsa alól, daczára, hogy a Binding nagy ellenfelének, Lisztnek a semináriumában dolgozta ki művét. Egy helyen (183 l.) kifejezetten elismeri, hogy a különböző ellentétes nézetek közül a Binding-Löffler-féle elmélet gyakorolta reá a meggyőző hatást. A Binding mélyen járó, de nehézkes, fárasztó irányú műveinek tanulmányozása hagyott egy szépséghibát, a stylus nehézkeségét a Degré művein is.

Azonban maga is önérettel mondja s mi is objective megállapíthatjuk, hogy az imponáló nagy német elmélettel szemben is megtudja őrizni önállóságát, bátor kritikát gyakorol nemcsak az ellenkező elméletek, de saját mestere felett is. A jogtalanság Degré szerint nem merő normáthágás, hanem embernek vagy jogtárgynak a jogilag akart állapotba ütköző (jogjavsértő) magatartása vagy kihatása.

A jogtalanság körét így Bindinggel és Löfflerrel szemben megszorítja. Míg ezek a nem-ember vagy ember jogát képviselő dolog által, tehát a puszta természeti erő által létrehozott, a jognak megfelelő állapotot elváltoztató kihatást is a jogtalanság fogalmi körébe vonják, Degré ez utóbbi eseteket kirekeszti a jogtalanság köréből, miután a jog is csak emberek és emberi korporációk egymás közti viszonyait szabályozza. Helyesen domborítja ki, hogy a Binding-féle normelmélet praemissája, mely a jog hatályát a parancsolásban és a tiltásban látja, nem elégíti ki az életet s így az ő fogalmuk a jogtalanságról csonka marad az élet jelenségeivel szemben.

Nem feladatomban ehelyütt a Degré jogtalansági elméletét részletes bírálat tárgyává tenni, de ki kell emelnem — épen mert az én igénytelen felfogásomat is e kérdésben több helyen czáfolni törekszik — hogy kritikai megjegyzései a különböző elméletekre legtöbbször helyesek és alaposak s különösen helyes az a kiindulási pontja, hogy a jogtalanság — épúgy mint a jog fogalma — emberi alkotás, magunk alakítjuk s így annak körét is czéltudatosan terjeszthetjük kijebb vagy megszoríthatjuk, amely alaptételben velem jut egy eredményre, úgy hogy az én álláspontom, mely ugyan a Merkel, Liszt és Dohua elméletéhez csatlakozik (l. „A jogtalanság mint a büntetendő cselekmény ismérve“ czimű akadémiai székfoglaló értekezésemet, 1909 27. l.), nem áll oly merev ellentétben az övével, mint ő feltünteti.

Mennyire nem állunk különben elvi ellentétben, ezt legvilágosabban igazolja utolsó, posthumus műve: a jogtalanság tartalmi dualismusáról, amelyben ő is kifejezetten az általam mindig világosan hirdetett tételesjogi felfogáshoz csatlakozva, élesen száll sikra a *Stooss* és *Liszt*-féle dualistikus jogi felfogás, az alaki és anyagi jogtalanság

megkülönböztetése ellen, amire említett értekezésemben én is hasonló kifogásokat tettem. Ebben a rövid, de egyik legsikerültebb művében, ami egyetemi tanárságának első és sajnos egyszersmind utolsó önálló irodalmi terméke, ügyesen és teljes alapossággal fejti ki a jogtalanság tartalmi egységét. Helyesen mutatja ki, hogy az u. n. anyagi jogtalanság, a jogtalan cselekmény helytelenségének, társadalmi rosszaltságának jogi ismérv gyanánt felállítása nem jogászai szempontból való értékelése valamely emberi cselekménynek s az ily dualistikus felfogású büntetőjogászok mind a Stammler helyesjogi elméletének hatása alatt állanak, amely elmélet bárminő helyes elemeket tartalmaz, a jog célját, annak erkölcsi értékét és társadalmi szerepét bárminő szépen és helyesen fejti meg, de végeredményében azzal a törekvésével, hogy a jog tartalmi helyességét általános érvénnyel határozza meg. Degré szavai szerint: „a történetietlen természetjog hitelét vesztett módszerének vizeibe téved“ (id. m. 27. l.) Vagyis ez az elmélet következetesen a szabadjogi felfogás „nihilistikus álláspontjához“ vezetne, mely szerint a bíró azt tekintheti helyesnek, tehát jogosnak, amit ő a saját erkölcsi felfogása szerint jónak lát, s így a bíró nincs kötve a joghoz, a jogi és az ethikai meggyőződése közötti összeütközés esetén, legalább in melius, eltérhet a joptól.

Degré tudományos egyéniségének kialakulását ez az utolsó s legvilágosabb nyelvezetű műve mutatja be. Ez a műve egyenesen büntetőjog-bölcészeti, illetőleg általános jogtudományi értékű és annak irodalmába tartozik. Itt foglал világos és határozott álláspontot a jogbölcészeti alapvető főkérdésében, élesen hangoztatja a jog tételes természetét s a természetjogi felfogást kategorikusan visszautasítja. Másfelől ebből a művéből tűnik ki kiváló gyakorlati jogérzéke, a fennálló jog, a jogerő iránti talán túlságosnak

is tetsző, de alapjában teljesen korrekt tisztelete, amit pár évi birói működése is különben eléggé megmagyaráz.

De térjünk vissza ez utolsó művének ily közbevetett bemutatása után, a még kellően nem méltatott első művéhez, a jogos védelemhez. E kitérést épen az tette szükségessé, mert a jogos védelemről írott nagy monografiája is nem annyira részletes jogászai elemzései, a jogos védelem jogi feltételeinek és tételes jogi szabályainak bonczolgatása szempontjából jelentős és érdekes, mint inkább a büntetőjog általános alapelveinek, különösen a jogtalanság fogalmának és ismérveinek tüzetes kifejtése miatt.

Ez a részben már ismertetett monografiája a leggondosabb irodalmi és tételesjogi felkészültséggel s a legteljesebb elismerésre méltó alapossággal tárgyalja a jogos védelem történeti kifejlődését, a jogos védelem dogmatikáját és jogpolitikáját. Részletes fejtegetései közül legkiválóbbak és legjelentősebbek a jogos védelem általános helyzetéről és hatályáról s a jogos védelem általános ismérveiről írt tartalmas fejezetei. A Binding és más német dogmatikus írótól eltanult elmélyedéssel, a felvetett kérdések genesisére, hatályára. jelentőségére egyaránt kiterjeszkedő aprólékos, szinte aggódó figyelemmel és pedantériával bonczolgatja itt a jogos védelem általános büntetőjogi hatályát, a jogos védelem és a tényálladék viszonyát, a jogos védelem jogi minőségét, a jogos védelem objectiv és subjectiv fennforgását, azok fennforgásának téves felvételét vagy nem tudását.

Ez irányú fejtegetéseinek eredménye, hogy azokat az okokat, melyek fennforgása a bűncselekményi typus alá eső cselekmények bűncselekményi jellegét megszünteti, nem helyes a „jogtalanságot kizáró okok“ összfogalma alá foglalni, ami ellenmondásokhoz vezet, hanem ehelyett „a bűncselekmény jellegét kizáró ok“ összelnevezés lenne ajánlatosabb.

A jogos védelem és a tényálladék viszonyára vonatkozólag helyesen állapítja meg, hogy a büntetőjogi irodalomban található rengeteg kísérlet, mely a törvényes tényálladáki ténybeli ismérveken felül még valami további elemet akar a bűncselekmény fogalmába beleerőszakolni, áldozatul hozza a jog pozitív jellegét, így a jogtalanság is nem tényálladáki elem az egyes büntetendő cselekményeknél, hanem általános elemi előfeltétele minden bűncselekménynek. A jogtalanság, valamint a jogtalanságot, helyesen a bűncselekményi jelleget kizáró okok legfeljebb a bűncselekmény negatív tényálladáki elemeinek tekinthetők. Miután így a jogos védelemben elkövetett cselekmény jogos (megengedett, nem tiltott) cselekmény, így az nem képezhet bűncselekményt, amiből folynak: 1. hogy a jogos védelemben járulékos részesség (felbujtás, bűnsegély) nem létezik, 2. a jogos védelemmel szemben nincs helye újabb (a támadót megillető) jogos védelemnek, 3. a jogos védelemben elkövetett cselekményhez nem fűződnek a jogtalan cselekménnyel járó jogi hatályok, pl. a kártérítési kötelezettség. Helyesen mutatja ki végül, hogy a jogos védelem lényegében subjectiv jog a megtámadott egyénre nézve, vagyis elméletileg meghatározva a jogos védelem: „A jogból fakadó és kényszerrel érvényesíthető hatalom bizonyos behatásra, amelylyel szemben bizonyos kötelezettségek állanak“ (224. l.) E subjectiv jog keletkezési forrása a jogos védelmi helyzetet alkotó ténykörülményeknek fennforgása.

A jogos védelem bölcsészeti magyarázatát nyújtó, u. n. „elméleti rész“-ben az összes nevezetesebb e tárgyú elméletek ügyes és bátor kritikája után, megkísérli a jogos védelem jogalapjára vonatkozó saját álláspontjának kifejtését. A jogos védelemben elkövetett cselekmény, mint ezt az intézmény történeti kifejlődésében található állandó

jellege mutatja, szükségbeli cselekmény, ismérve a subsidiaritas a fenyegető rossz elhárítására alkalmas más lehetőségek mellett. A szükségbeli cselekmények tágabb csoportjából azáltal válik ki, hogy hatályában kizárólag vagy első sorban, de mindenesetre túlnyomóan a támadót éri, a fenyegető rosszat a támadóra hárítja vissza, tehát megtorlásszerű elemet tartalmaz. Ez utóbbi vonás jelenti annak erkölcsi, ethikai jellegét (536 l.). Vagyis „a jogos védelem, mint állandó jogéleti jelenség, a közvetlen hasznosság szempontjától függetlenül létező és ható ethikai közmeggyőződések, közösségi értékitételek eredője“ (535. l.)

A jogpolitikai részben főleg a proportionalitas kérdésében lép fel határozott és bátor reformköveteléssel. A törvény tökéletesítését látná annak a kimondásában, hogy: 1. a nem dolosus vagy nem jogsértő szándékú támadásokkal szemben kifejtett védelemnél a védelem okozta sérelemnek arányban kell állnia a fenyegetett kárral, 2. a dolosus támadásokkal szemben a proportionalitási korlát annyiban vezetendő be, hogy nem büntettesi jellegű támadásokkal szemben, ha a fenyegetett kár igen csekély, a védelem okozta sérelemnek a támadás fenyegette kárral arányban kell állania. (568 l.) Az áthágás büntetlenségét, vagyis a jogos védelem határainak félelemből, ijedtségből, általában izgatott lelki állapotban túllépését mint büntetlenségi okot fenntartandónak véli s annak elbírálását, azonban a lelki állapotok minden különös felsorolása nélkül, a bíró discretiójára bizná. (588 l.)

Második, terjedelmére nézve legkisebb önálló műve: „*Adalék a bűnösség fogalom tanához*“, a büntetendő cselekmény másik általános kellékével, a német legújabb büntetőjogi irodalomban szintén rendkívül széles medrű kifejtésben részesült *bűnösség* fogalmával, annak meghatározásával és jellemvonásaival foglalkozik. Alapjában

véve *Frank*, volt tübingai egyetemi tanárnak e kérdésben, nézetem szerint is leghelyesebb felfogását teszi magáévá, mely szerint a bűnösség kifejezés a büntetőjogban nem a tényálladék alanyi oldalát, a szándékot és a gondatlanságot, vagyis az alanyi okozatosság két alakját jelenti, hanem a bűncselekmény általános előfeltételét: *a szemre-hányhatóságot* (Verwerfbarkeit). Degré igyekszik e fogalomnak általános meghatározását is adni, midőn azt mint „a személy feletti roszaló ítéletet“ állapítja meg „valamely történéssel kapcsolatban“. A bűnösség az ethikai színezete a bűncselekménynek, a roszalás, mely eszerint fokozható. Helyesen mutatja ki, hogy a bűnösség megkülönböztetendő a jogtalanságtól, az u. n. jogi bűnösségtől(?) s a jogtalanság fogalma szűkebb keretű a bűnösségnél. A jogtalanság csak a jogi szempontból való kedvezőtlen értékitéletet, a jog tartalmával meg nem egyezést jelenti, a bűnösség ellenben az ethika szempontjából kedvezőtlen megítélést. az ethikai normokkal meg nem egyezést fejezi ki. De különbözik a bűnösség fogalma a beszámítástól is, ami logikai művelet, valamint a felelősségtől, ami az értékelés folyamányaképen előálló következmény viselését mondja ki. Viszont helyesen concedálja épen rám való hivatkozással, hogy az erkölcsi felelősség, mint az erkölcsi- leg büntül betudás correlativuma, egybeesik az erkölcsi bűnösséggel.

Ennek a magvas kis értekezésének folytatása és kiegészítése a Wlassics Gyula megtiszteltetéséül kiadott emlékkönyvbe irt hasonló tárgyú dolgozata: „Az értékitéletre vonatkozó ismeret, mint bűnösségi előfeltétel és a legújabb codificatorius alkotások.“ Itt különösen azt teszi vizsgálat tárgyává, vajjon a jogtalanság tudatát feltétlenül meg kell-e kívánnunk bűnösségi előfeltételül? Erre nézve a *Binding*, *Frank*, *Hippel*, *Bernolák* és sokak által képviselt ural-

kodó elmélettel szemben a *Liszt, Kohlrausch, Dohna* és általam is helyeselt s ma mindjobban népszerűvé váló felfogást teszi magáévá, mely szerint a jogtalanság tudatának feltétlen megkövetelése nem igazolt. A bűncselekmény alanyi oldalának kiépítésében, az akár jogi, akár ethikai jellegű normába ütközés tudatának bűnösségi előfeltétellel tételével, elmentünk addig, ameddig a büntetőjog ethikai kimélyítésében elmentünk kell. Vagyis Degré is elégnek véli, ha a társadalmi helytelenség tudatát mint fakultatív büntetlenségi okot írja elő a törvény. Az újabb törvényhozási munkálatok kritikai ismertetése után ezért az 1902. évi norvég Btk. álláspontját tartja legkielégítőbbnek, amely fakultatív felmentési jogot ad a bírónak, ha a tettes a bűncselekmény elkövetésénél annak jogossága felől tévedésben volt.

Ugyanebben a körben mozog a Balogh Jenő tiszteletére kiadott emlékkönyvbe irt dolgozata: „A praeter intentionem minősítő körülmények kérdéséhez“ (id. m. 52—74). A tulzó subjectivista írókkal szemben, kik a cselekmény alanyi oldalának előtérbe helyezésével a büntettes szándékát túlhaladó eredménynek minősítő körülmény gyanánt felvételét helytelenítik, Degré az objectivista írók által képviselt, hazai irodalmunkban is communis opiniót képező felfogást teszi magáévá, vagyis nem tartaná czélszerűnek és kívánatosnak a praeter intentionem minősítő körülmények rendszerével való szakítást. Azonban ő maga is erőteljesen hangsúlyozza, hogyha a büntetőjog erkölcsi színezettségének elve mellett kitartunk, a szándékon túlfekvő eredménynek objective kiható jellegét a büntetőjogból ki kell küszöböl-nünk, mert korunk ethikájával a legmerevebben ellenkezik, hogy a büntettest az általa nem szándékolta, sőt előre nem is láthatott súlyos eredményért a rendesnél jóval szigorúban büntessük. A praeter intentionem minősítő körülmény

tehát szerinte mindig csak akkor állapítható meg, ha a tettetést arra vonatkozólag legalább is gondatlanság terheli

Legsikerültebb és a büntetőjogi dogmatika szempontjából legértékesebb alkotása azonban Degré Lajosnak az *Adalékok a folytatólagos bűncselekmény tanához* című nagyterjedelmű monografiája. Legértékesebb annyiban, hogy ennek kidolgozásánál már örömmel észlelhető egyfelől rengeteg irodalmi buvárkodásainak leszűródése, a hazai és a külföldi, főleg a valóban óriási arányú német büntetőjogi irodalom feletti uralkodás, a legelső írőkkel szemben is megőrzött önállósága és bátor, talpraesett kritikája. Másfelől ugyancsak rendkívül értékesé teszi művét a kuriai tanácsjegyzői állásában szerzett gazdag bírói gyakorlati ismerete.

Mint az ország legfelső bíróságának fogalmazója teljes otthonosságot szerzett pár év alatt a hazai bírói gyakorlatban, mint tudványó s kritikai érzékű fiatal ember éles, bátor bírálat alá veszi a bíróságok, magának a Kuriának is a gyakorlatát, így ez a műve, mely épen egy, a gyakorlati büntetőjogászokat is rendkívül érdeklő, szinte izgató kérdést akar megoldani, nemcsak elméleti, tudományos értékű, de a gyakorlati szakemberekre is felette tanulságos és gyümölcsöző. Részemről, mint aki a büntetőjogi dogmatikának szintén ily irányú, a tudományra és a gyakorlati élet igényeire egyaránt tekintettel történő művelését tartom leghelyesebbnek, ezt a művét, mely úgy tudományos szempontból a legszigorúbb feltételeknek megfelel, amiket egy szaktanulmányhoz fűzünk, mint a gyakorlati jogélet elővitelét, irányítását is szerencsésen munkálja, egy minden tekintetben sikerült monografiának ítélem, mely egymagában is elegendő lett volna arra, hogy Degré Lajost elsőrangú büntetőjogi íróink sorába emelje s azt hiszem nem csalódom, ha kijelentem, hogy ez a műve lesz az, mely nevét és

emlékezetét legtovább fenn fogja tartani. (L. részletes birálatomat e művéről: Bűnügyi Szemle II. 1913/14 130—133 l.)

Erről a kiváló művéről a jelen ünnepeles alkalommal csak azt kívánom kiemelni, hogy ebből is, mint többi műveiből, a legélelénkebben tűnik ki a buvárkodás iránti olthatatlan szomja, a büntetőjog alapproblémái s főleg a bűncselekmény fogalmának és alkatelemeinek tisztázása iránti vágya és arra való nagy készültsége. Mintha csak azért választotta volna ezt a témát is, hogy belemélyedhessen még jobban a bűncselekmény bonczolásába és dogmatikus felépítésébe. Művének tekintélyes terjedelmű (18—138 l.) bevezető része egyenesen a bűncselekmény lényegének dogmatikus kifejtését tartalmazza. A bűncselekmény fogalma, a tényálladék, az eredmény, a bűncselekmény egységének elvi elhatárolása a legszélesebb mederben és a legnagyobb apparátussal vannak itt feldolgozva. A tudományos elméleteket, a régibb és a legújabb írókat igazi hangyaszorgalommal hordja össze és szedi szét bonczkésével okfejtéseiket, tévedéseiket és érdemüket.

A saját elméleti felfogása, az összes alapvető kérdésekben elfoglalt álláspontja is itt tűnik ki a legvilágosabban és már teljesen kiforrottan. Igaz, hogy lényegében az összes alapvető kérdésekre nézve *Buri*-nak, a német Reichsgericht nagytudású elnökének, a kiváló subjectivista írónak a követője, azonban nem hódol be ellenmondás nélkül mesterének, sőt sok helyen bírálja s részben módosítja, tökéletesíti annak tételeit, ami részben talán a magyar objectivista írónak szinte önmaga által észre sem vett befolyása.

Igy kifejezetten helyteleníti a Buri által az egység és a többség kritériumául felvett „causalitas“ egységét és többségét, ehelyett ő a cselekvés (Handlung) és

a büntetőjogilag relevans eredmény, vagyis az u. n. külső tényálladék egységét és többségét tekinti döntőnek a bűncselekmény-egység és többség, a bűnhalmazat megkülönböztetésére. Ezt, a Buriénál mindenesetre világosabb elvi kiinduláspontot érvényesíti aztán a bűnhalmazat, vagyis az újabb u. n. bűncselekmény-egység és bűncselekmény-többség minden vitás kérdésében.

Teljes tájékozottsággal és biztossággal vezet végig a büntetőjog általános részének ezen a legszövevényesebb, a régi scholasticus maradványokkal legjobban telített terrénumán s következetesen és legtöbbször helyesen oldja meg a sorra kerülő problémákat. Csupán egy fontos kérdés, az alaki vagy eszmei halmazat megkülönböztetése, illetőleg az alaki és anyagi halmazat közti különbség fenntartása az, amiben nem értek vele egyet, amire nézve úgy látom, nem tudta magát kivonni Buri tekintélye alól. Az újabb irodalom által, így hazai írónknak is tulnyomó többsége (Baumgarten I., Angyal Pál, Heil F.) által is elvetett eszmei halmazat fogalmát ugyanis Degré fenntartja és pedig a Buri formulázásában, t. i. oly esetben, ahol az eredmény fizikailag, valósággal egységes, csak a büntető-törvény, az alkalmazandó §. több, ott szerinte nem vehető fel valóságos bűnhalmazat, tehát bűncselekmény többség, az ily eset csak ideális halmazat, azaz lényegében egység, egy büntetendő cselekmény. Igaz, hogy ez a felfogás a büntetőjog irodalmában még mindig eléggé népszerű, így *Liszt* és *Wachenfeld* is azt hirdetik, hogy az egy ténykedéssel létesített több törvényszegés, ha a törvény több tényálladékát tölti is be, csak törvény-halmazat, de nem bűncselekmény többség. A birói gyakorlat, így a német Reichsgericht és a mi Kuriánk is ezen a felfogáson vannak, azonban kétségtelen, hogy ez a mindenesetre vitatható állásponrt nem felel meg a büntetőjog

positivista felfogásának, amit épen Degré hirdet oly erősen, de nem felel meg az élet követelményének sem.

Ha a tettes által kifejtett tevékenység és az általa létesített eredmény nem fér bele egy tényálladékba, ha tehát a Btk-nek tényleg több tényálladékba lett megvalósítva, nincs okunk és jogunk, hogy a tettes cselekményét egységnek vegyük, illetőleg csak az egyik vagy a másik megsértett törvény alá vonjuk. Itt épen Binding, Degrének különben kétségtelenül első mestere, adja meg a helyes feleletet: ha a tettes egy csapásra, egy fizikai ténykedéssel létesített is két tényálladékot, alanyi bűnössége is époly nagy, az eredmény is nagyobb, mintha csak az egyik sérelmet létesítette volna, a legfőbb pedig, hogy tényleg a Btk. több tétele lett valósággal megsértve vagy ugyanazon tétele többször realizálva, így nincs akadály a bűnhalmazat, a bűncselekmény többség felvételének. Buri okfejtésének gyengeségét érzszben legjobban mutatja, hogy maga is többséget vesz fel, ha a causalitas, a létesített eredmény láthatólag több s csak az u. n. ideális sérelmeknél tartja fenn az eszmei halmazatot. Kár, hogy Degré éles látása és kritikai szelleme ezen a ponton nem tudta megóvni a Buri valósággal doktrinár nézetének követésétől.

Magára a folytatólagos bűncselekmény problémájára, aminek kifejtése képezi e kiváló művének főfeladatát, vagyis arra a még szintén mindig vitás kérdésre, vajjon egységnek vagy többségnek minősítendő-e a tettes által ugyanazon jogtárgy ellen több ízben, rövid időközökben, folytatólagosan elkövetett több sértés, monografiája a legkimerítőbb és a legalaposabb kifejtéseket tartalmazza úgy e folyton vitatott, a gyakorlati jogászok körében ma is ellentétes megítélésben részesülő kérdés történetére (így a mi Kuriánk jogegységi tanácsa is a múlt évben is, 1914 november 28-án, kénytelen volt jogegységi döntvényt

(2. sz.) hozni az e tárgy körül fennforgó egyik legkirívóbb ellentétes gyakorlat megszüntetésére), valamint az e kérdés körül lefolyt és fennálló elméleti harcokra és a bírói gyakorlatra. Űgy, hogy ez a műve valóságos gyűjteménye és remek kritikája az e téren felmerült összes elméleteknek s a hazai és a külföldi bírói gyakorlatnak.

Conclusióját ugyan, épűgy mint az eszmei halmazatra vonatkozólag, részemről nem tudom aláírni, ez azonban legcsekélyebb mértékben sem kevesbiti teljes elismerésemet és őszinte dicséretemet az alapos és lelkiismeretes kifejtései iránt. Művének eredménye ugyanis az, hogy elméletileg, tudományosan „a folytatólagos cselekményt mint egységet, vagyis mint bűncselekmény-egységi formát se logikailag, se dogmatikailag felépíteni nem lehet.“ Tehát e részben is a *Buri* conclusióját teszi magáévá, aki kategorikusan kimondja, hogy folytatólagos elkövetés esetében több tevékenység és több eredmény lévén, szó sem lehet annak egységgé minősítéséről, az mindenesetre többségnek tekintendő. Ezen elméleti álláspontjának kihegyezése mellett azonban Degré kénytelen szintén kifejezetten elismerni, hogy „a tételes magyar büntetőjog szempontjából“ a folytatólagos bűncselekmény egységet képez, mert „több mint három évtizedes állandó bírói gyakorlat által megteremtett szokásjogi tétel, hogy a folytatólagos cselekmény mint a halmazatot kizáró bűncselekményegységi forma tekintetik“, melynek ismérveit így a jogszokásból kell megállapítani. (260.)

Ez a kettős álláspont, az elméleti és a gyakorlati megoldás ily éles szembehelyezése, amit Degré leplezetlen őszinteséggel feltár, már maga is mutatja az általa e részben elfogadott *Buri*, nálunk Lukáts Adolf-féle elméleti álláspont tarthatatlanságát, vagy legalább is sebezhető, a gyakorlati jogéletet ki nem elégítő voltát. Részemről a

Degré által kétségtelenül nagy ügyességgel és logikusan csoportosított erős érvek daczára fenntartom addig is több helyen kifejtett álláspontomat (Egység és többség tana a büntetőjogban, 1895. 58—91.; Büntetőjog Tára 35., 39., 42. kötet; Büntetőjogi tankönyvem IV. kiadás 252. l. Bűnügyi Szemle III. 1915. 214 l.), hogy a folytatólagos bűncselekménynek jogi egység gyanánt megállapítása elméletileg, tudományosan is igazolható s merő doktrinárság, iskolabölcsesség azt többségnek, bűnhalmazatnak minősíteni. A kétségtelenül több részeselekmény egybefoglalását kézzelfoghatóan igazolja alanyi oldalról az egyes elhatározások folyamatossága, tárgyi oldalról pedig a sértett jogi tárgy azonossága és az eredménynek mennyiségileg összefoglalhatása. Épen ezért fontos, hogy az egység és többség közti elvi megkülönböztető ismérvül ne a szabatosan meg sem határozható causalitast, mint Buri, ne a cselekvés egységét vagy többségét, ami szintén nem kellő biztos ismérv, ne is a cselekvés és az eredmény egységét vagy többségét vegyük fel, mint Degré is teszi, ami szintén fennhagyja a vitatkozást, hanem maradjunk tisztán és világosan a *tényálladék* egysége és többsége mellett. Ha ezt tekintjük kritériumul, akkor biztos ismérvünk van nemcsak az alaki és az anyagi halmazat vitakérdésének megoldására, de a törvényes és a jogi egység eseteinek szabatos meghatározására is.

Azt mi is, akik a folytatólagos bűncselekménynek jogi egységbe olvasztását elméletileg is helyesnek ismerjük el s így vélekednek a hazai és a német irodalomban ma már a legtöbben (Csemegi, Balogh J., Fayer, Illés, Angyal, Binding, Liszt, Merkel, Beling, Dörr stb.), készséggel elismerjük, hogy a folytatólagos cselekménynél fizikailag több cselekvés, több megkülönböztethető eredmény kimutatható, de viszont az is kétségtelen, hogy a második

és további cselekvés csak folytatása az elsőnek, a több eredmény összeolvad minőségileg s csak nagyobb mennyiségű jogsérelmet mutat, mintha csupán egy részcselekmény követtetett volna el. A pénztárnok, aki tizszer egymás után száz-száz koronát sikkasztott, végeredményben ezer koronával károsította meg a szolgálatadóját, nincs tehát semmi elfogadható akadálya annak, hogy az ily eseteket jogi egységbe ne foglaljuk, hiszen a törvény sokszor különböző jogtárgyak sérelmét is egységbe foglalja, ha azok a valóságban gyakran együtt fordulnak elő.

Ismétlem azonban, hogy ez az ellenkező felfogásom legkevésbé sem von le semmit a Degré monografiájának nagy értékéből, amint ezt annak idején a művéről irt részletes bírálatomban kifejtettem (Bűnügyi Szemle III. k. 1915. 214 l.), amelyben mint egy minden tekintetben sikerült kitűnő monografiáért nyújtottam neki az elismerés pálmáját.

Kisebb dolgozatairól, cikkeiről, melyek csaknem kizárólag a Büntetőjog Tára és a Bűnügyi Szemle szakfolyóiratainkban jelentek meg, e helyen nem kívánok részletes felsorolást és ismertetést nyújtani. Csak azt kell megállapítanom, hogy a tiz éven át, mely 1904 október 27-én megjelent első cikkétől a folyó év április 15-én (Bűnügyi Szemle III. kötet, 7. szám), már halála után napvilágot látott utolsó cikkéig eltelt, az alapos és lelkiismeretes apróbb dolgozatok egész sorozatát írta össze, melyek mintegy bizonyosságai folytonos tanulmányainak s munkakedve, kritikai szelleme és tehetsége állandó erősödésének, másfelől igen nagy szolgálatot tettek szaktudományunk elméleti és gyakorlati művelőinek.

Első és utolsó cikke is könyvbírálat volt, ami testvérbátyja, Miklós ítélete szerint legerősebb oldalát képezte.

E két czikk közötti idő alatt, melyek mindkettője előttem különösen kegyeletes emlékezetű marad (az első az én két munkámról szól, az utolsó pedig az ő róla irt nekrológom mellett jelent meg), a büntetőjogi dogmatikus szakirodalom legújabb termékeit egymás után mutatta be szakközönségünknek s lehet mondani kivétel nélkül a legigazságosabb kritika mellett. Sohasem irt bókoló dicsőhimnuszt, nem kereste recenzióival az idősebb írók kegyét, de viszont a gyengébb művekkel suemben nem ment soha gúnyolódásba vagy szatirizálásba, sújtó bírálatát is a legfinomabb udvarias modorban fejezte ki, a helyes és igazságos középutat itt is mindig eltalálta. Az utolsó három évben mind sűrűbbek lettek ítélet-kritikái. Kuriai tanácsjegyzősége szinte ösztökélte erre. A legkülönbözőbb tárgyakról, de különösen az egység és a többség körébe vágó, a jogos védelemmel kapcsolatos, a fiatalkorúak és a közveszélyes munkakerülők új törvényeire vonatkozó kérdéseket tárgyaló ítéleteket szedegette tollhegyre s éles és bátor bírálattal kísérve mutatta be a legújabb birói gyakorlat irányát, különösen a helytelennek vélt ítéleteket. Ez utóbbihoz nem kis bátorság kellett, különösen egy egyszerű fogalmazó tanácsjegyzőtől, de a higgadt, mindvégig kifogástalanul udvarias hangon tartott bírálatai lefegyverezték még azokat is, akik felfogását, megjegyzéseit nem fogadták is el. Így érte el azt, hogy kuriai bírakkal, tanácselnökökkel folytatott nyílt polemáiban magasrangú és mély tudományú ellenfelei is mindig a legnagyobb elismerés és tisztelet hangján emlegették a fiatal kritikust.

A Büntügyi Szemlében megjelent, aránylag nagyobb terjedelmű szakcikkek: Jegyzetek az egység kérdéséhez üzletszerűségről (II. kötet 18—23 l.); Jegyzetek a holttest és a sir büntetőjogi védelméhez (II. kötet 208—217.); Szélgjegyzetek az 1913. XXI. törvényczikkhez (III. kötet

164—177); Jegyzet a bűncselekményegység és többség kérdéseihez az 1913: XXI. t.-cz. szerinti tényálladékoknál. (III. kötet 310—316.) Ugyanily irányú és jelentőségű a Bűnügyi Szemle törvénytárában, vagyis a legújabb büntetőjogi törvények kommentárai sorában megjelent kis műve a közveszélyes munkakerülőkéről szóló 1913: XXI. t.-cz.-ről. A legújabb anyagi büntetőjogi törvények közül úgy látszik, ez a törvény érdekelte legjobban, melynek gyakorlati alkalmazásában is, mint albiró, elég jártasságot szerzett.

A Büntetőjog Tára czimű szaklapunk körül tíz éven át kifejtett ezen odaadó, önzetlen és közhasznú fáradozásáért élete utolsó évében elnyerte a legszebb jutalmat. Társ-szerkesztője lett ennek a kiváló gonddal szerkesztett és a birói gyakorlatunkra nagy befolyással biró folyóiratunknak. Midőn ugyanis *Németh Péter*, volt kuriai biró, aki a lapot megalapítása óta 32 éven át a legteljesebb odaadással és szeretettel szerkesztette, megtört egészsége miatt átadta annak szerkesztését Angyal Pál budapesti egyetemi tanár kollegámnak, amelyhez aztán ő a Bűnügyi Szemle czimű új tudományos havi folyóiratot alapította mellékletül, Angyal rögtön felkérte maga mellé segitőtársul Degré Lajost, aki épen ez időben került a Kuriához, hogy a birói ítéletek kiválogatását s az ítéletkritikai részt vezesse. Két évi buzgó segédkezés után aztán az 1914 október 1-én megindult 67. kötet első számán már a Degré Lajos neve is ott volt mint társszerkesztőé, aki ettől kezdve voltaképen tényleges szerkesztője lett a Büntetőjog Táranak. Sajnos, szerkesztői tényleges működése mindössze négy hónapig tarthatott. Az 1915 február 1-én megjelent 9. számon már Degré Lajos helyett bátyjának, Degré Miklósnak a nevét találjuk társszerkesztő gyanánt. Lajosnak a harcztérre vonulása folytán a hű testvér vette át helyette a lap

vezetését. És a sors rendelése folytán az ideiglenesnek vélt változás végleges maradt. Degré Lajos nem folytathatta tovább szerkesztői működését sem. Posthumus cikkei még megjelentek úgy a B.-J. Tárában, mint a Büntügyi Szemlében, de a toll, amit a karddal cserélt fel, többé nem kerülhetett kezébe.

Megörökítésre méltó megható esemény, hogy Degré Lajos szerkesztői működését maga az agg Németh Péter, a lap alapítója méltatta a Büntetőjog Tárának folyó évi április 15. számában. Ő parentálja el hivatalosan ifjú utódát s egy külön számot szentel Degré Lajos emlékének, bemutatva az általa kiválogatott s még bírálatra kitűzött ítéleteket. S Németh Péternek, a nagyérdemű Nestornak is ez a búcsúztató cikk lett a hattyúdala. Alig pár hét múlva az ő kezéből is örökre kiesett a toll s a folyó évi júniusi számban Degré Miklós, a legújabb szerkesztő búcsúztatja el őt is. A legifjabb után a legöregebb is itt hagyta a szívükhöz forrott lapot, melynek sorsán s ezzel az élő magyar büntetőjog elővitelén oly nemes versenynyel küzdöttek.

*

Ime rövid vonásokban a Degré Lajos élete és irodalmi hagyatéka. Harminczkét évre terjedő, igazán mostohán kimért életfolyama egy állandó munkában, folytonos fejlődésben levő ifjú épen kiforrott, delelő pontjához ért, fényesnek ígérkező pályáját állítja elénk. Tudományos munkássága egy fiatalsága daczára teljesen megizmosodott írói egyéniséget tüntet fel, akinek hátrahagyott művei hosszú időre előkelő helyet biztosítanak a magyar büntetőjogi tudomány munkásai sorában. Rövid pályafutásának dicsőséges befejezése, a hazáért szenvedett hősi halála pedig örök dicsőséget szerzett nevének s az egész magyar nemzet háláját vivta ki emléke iránt.

Tisztelt egyetemi polgárok, Degré Lajosnak volt hallgatói és tanítványai! Aligha tudnék Önöknek szebb és magasztosabb példányképet mutatni, miként lehet és kell fiatal embernek a tudomány és a haza iránti kettős szent kötelességét összeegyeztetnie, miként lehet és kell mindkettőt egyaránt teljesíteni. Önöknek, akik ugyan oly kevés számmal lehettek jelen az ő emlékünnepeén, hiszen hadi szolgálatra alkalmas többi kollegáik ma is ott küzdenek volt tanáruk nyomában a különböző csatatereken a magyar haza lételéért és jobb jövőjeért, önök, az itthon maradottak és a majd visszatérők is, bizonyára mint a hazafiúi kötelességteljesítés lánglelkű bajnokáét fogják megőrizni sziveikben a Degré Lajos emlékezetét, aki oly rövid élete alatt mint tudós és mint hazafi egyaránt nagy, egy hosszú életre elegendő szolgálatot tett hazájának, a tudománynak s a legmagasztosabb erkölcsi parancsnak.

Mi, volt kollegái, munkatársai, jó barátai, a legőszintébb kegyelettel zárjuk sziveinkbe a jókedélyű, talpig becsületes, nyílt, bátor szókimondó férfinak, az önfeláldozásig odaadó hű barátnak az emlékét. Akik baráti szívéhez közelebb állottak s alkalmuk nyílt az ő mérhetlen ügybuzgóságát, fanatikus kötelességtudását, tudománya iránti rajongó szeretetét, hatalmas fizikai erővel párosult lankadatlan munkavágyát, absolut idealismusát, az emberi gyarlóságokon, a tévedéseken hirtelen fellobbanó, de az őszinte baráti figyelmeztetést mindig köszönettel fogadó, haragtartást nem ismerő, szinte gyermekiesen naiv lelkét közelebbről szemlélni és megismerni, azok nézetét tolmácsolom. mikor azt mondom: bizony ő hű és igaz barát, őszinte lelkesedéssel telt, tudományáért, hivatásáért rajongó tanár, őszinte jó kollega és egyenes, korrekt becsületes férfi volt.

A pozsonyi Erzsébet-tudomány egyetem, a négyszáz éves régi dicsőségből új, fényes életre induló Alma-mater is

a legigazabb kegyelettel örökíti meg a bátor lelkű tudósnek. első tanári halottjának emlékét egyetemünk évkönyvében.

Mély veszteségünk érzetén csak a vallásos hit, a Mindenható bölcs rendelkezésén megnyugvás, a hazafiúi legnagyobb érdemet, a nemzeti hőseinket megillető hála és elismerés érzelmei nyújthatnak vigasztalást. Sőt feljebb kell emelkednünk! Ha ennek így kellett történnie, ha a haza léte és becsülete véráldozatot kívánt tőlünk, mai nemzedéktől is, a pozsonyi egyetem csak büszke lehet rá, hogy tanári kara kivette részét a dicső küzdelemből. A pozsonyi egyetem tanárai között is volt, aki nem törődve életével, belerohant a halálba, hogy vére hullásával váltsa meg a haza és a kultúra sorsát.

A Degré család is, amelyet a mi gyászunk legközelebb-ről s emberi értelemben nálunk is közelebbről érint, találhat vigasztalást a nagy s nekik pótolhatatlan veszteség felett. Degré Lajos nemcsak mint becsületes és kiváló munkás, de mint hazafi is hű maradt a családi tradícióhoz. A hős apának hős fia, a kiváló írónak tudományos hírnevet szerzett méltó utóda szállt korai sirjába Degré Lajosban.

A sokképen megsiratott férfiúnak, a hősnek, a tudós-
nak, a hű barátának emléke legyen mindörökre áldott!